

A város vízművének létesítése és üzeme

Amikor kiderült, hogy a Buki-sziget végénél megfelelő víz található a város vízellátásához, haladéktalanul megindult a vízvezeték és a csatornázás tervezése is.

Dr. Zádor János polgármester (ténykedése 1896 – 1919 közé tehető) a Földművelésügyi Minisztérium ajánlása alapján felkérte **Zarka Elemér** mérnököt — aki, kiválva az állami szolgálatból, addig Torda, Kecskemét és Nagybánya víz és csatornaművének terveit készítette el —, hogy a vízellátás és a vízvezetés tervezési munkálataira vonatkozóan adjon szakvéleményt, valamint ajánlatot. Zarka Elemér mérnök 1910 elején nyújtotta be szakvéleményét és ajánlatát. első feladatként a város kataszteri térképének magassági kiegészítését jelölte meg. A vízutató munkák befejezése után és azok eredményének figyelembevételével szándékozott elkészíteni a vízvezeték elő terveit, elfogadása után pedig a végleges tervet, a költségvetéssel és a versenytárgyaláshoz szükséges kiírási művelettel. Felajánlotta, hogy részt vesz a versenytárgyaláson, ellátja az építésvezetést, s a jótállási határidők lejárta után megejteti az előkészületi munkák felülvizsgálatát és ennek megfelelően a végelszámolást. A magassági felmérés költségét 3500 koronában jelölte meg. A tervek elkészítéséért a végleges költségvetési összeg 3.5%-át, az építésvezetés, ellenőrzés és végelszámolás költségeiért a végszámlák összegének 3%-át kívánta felszámítani. Így a tervezés összköltségét 40 - 50 ezer koronában jelölte meg. Zarka Elemér ajánlatát a polgármester 1910 áprilisában bemutatta a közgyűlésnek, az pedig állásfoglalásra kiadta a pénzügyi bizottságnak. A bizottság az ajánlatot elfogadta és megadta a tervezési megbízást.

A város vízvezetékének és csatornázásának tervezése tehát 1910-ben végre megindulhatott. A tervezés megindulása természetesen nem jelentett a vízellátás javulását, sőt az 1910-ben kitört kolerajárvány miatt a Duna vízének felhasználását minden vonatkozásban betiltották. A tilalom betartása érdekében őrizték a Dunát és decemberben is csak mosásra engedték a Duna vizet felhasználni. A vízutató munkálatok 1911-ben fejeződtek be. Megállapították, hogy a Buki-szigeten fúrt kutak vízmennyisége bőséges és egészséges.

A kútfúrást és a próbaszivattyúzást **Zsigmondy Jenő** magánmérnök végezte. Ezt követően a pénzügyi bizottság felhívta Zarka Elemért a tervek mielőbbi leszállítására és arra vonatkozó tájékoztatásra, hogy mikor várhatja a város a vízvezeték megépítését. Az elő terveket Zarka Elemér 1912 februárjában nyújtotta be a városhoz. A vízművek méretezésénél 20 éves előrelátással dolgozott. A város népessége 1911-ben 19 504 fő volt, melyet évi 1,6% szaporulattal számolva 1931-re 26 240 főre várt. A fejenkénti és napi vízszükségletet — az utcalocsolás és a csatornaöblítés igényeit is figyelembe véve — 140 literben, a várható összes vízszükséglet 3640 köbméter/napban, vagyis 42 l/sec-ban határozta meg. A próbaszivattyúzás eredményei alapján 21 kút fúrását javasolta. A vízben talált vas és mangántartalom kiszűrésére a Jakobi - Deseniss féle eljárást tartotta szükségesnek, mert az zárt térben folyik le és így a vízszennyeződés kizárt. A terv szerint a kutak egymástól 10 méter távolságban egyenes vonalban helyezkednének el és mellettük 120/180 cm bel-méretű alagút épülne. Ebben kerülne elhelyezésre a szívócső. A nyers vizet két szivattyú továbbítaná a kutakból a tisztavíz medencébe. A tiszta vizet a városba, és a szolgálati medencébe egy másik gépcsoport nyomná. A szivattyúk összenergia szükséglete 90 LE. A város csőhálózatába 30 cm átmérőjű főnyomócső szállítaná a vizet, amelyet a Duna medrébe süllyesztenének.

A fel nem használt víz a deákvári domboldalon létesülő 1500 köbméteres szolgálati medencébe jutna. A tervek szerint a csőhálózat hossza 31 km, amelyből a főnyomócső 6 km. A csövek átmérője 8 – 20 cm között váltakozna, s azokat 1,50 m mélységben helyeznék el. Létesülne továbbá 235 tűzcsap, 20 közkút és a víz szakaszonkénti kikapcsolásához kb. 600 m-enként tolózárok. A terv a vízmű tervezett beruházási összköltségét 1 060 000, az évi kiadást 105.000 koronában jelölte meg. Ennek fejében a vízmű — kezdetben — mintegy 684 000 köbméter vizet szolgáltatna évente, 16 filléres önköltségi áron.

zó
raemléke-
runk falai
rtak isko-
égizettek
dekes vé-
véd talál-
óth Béla
relli plé-
dr. vere-
lavas Izsó
díhály dr.
Bán Már-
ket, mert
inc éves
iz órákor
yvéd mi-
k ebéden,
ek között
il öt éven-
harminc-
ószínűség
merülne-

tja
felső köz-
figyelmét
s, szép kis
óművésze
tegetett a
e büszkén
nagy tár-
i egyszer
vész volt
in megint
lékét fes-
án látták
ogy Ujvári
Magyarok
ott 67 éves

gó

3, jul. 10.
-kor

ok

ely a francia
veszibb al-
4 c. ifjúsági
an

ilni ?

váltani

tjuk meg.

Kész a 15 kút: 1000 óráig szivattyúzzák

A városban még mi sem látszik, pedig vízvezetékünk építése hatalmas erővel halad előre. Azok a kevesek, kik beléphetnek még a Buki szigetére, a szemtanúk, mert senki rá nem ismer már az egykor csendes szigetre. A szünyogok is elmenekültek legkedvesebb otthonukból. A föld feltúrva, munkások százai tiporják a szűz talajt és szárba szökő friss fűvet.

Először a világhírű Zsigmond-cég munkáscsoportjai lepték el a szigetet és mintha más se érdekelt volna őket, egymásután nyitották meg 10—10 méter távolságra a föld mélyét, melyből felbugyog már a váci vízvezeték vize. Hónapok munkája volt, de most következik a java: tudni kell, hogy a víz egészséges e, van-e baktérium benne, ha van, milyen szűrőt alkalmazzanak. Ezért az összes kutak mellé hatalmas szivattyúkat állítanak és nem kevesebb, mint ezer óráig egyfolytában szivattyúzzák azokat. Csak ezután fog egy kis palack viz bemenni a bakteriológiai intézetbe, hogy megállapítsák, mennyit ér váci vízvezeték vize.

A kik pedig Verőce felé néztek csendes alkonyon a dunaparti korzóról, azok a nagy víz közepén egy füstölgő alkotmányt láttak, melyhez gyakran járt egy kis gőzös, új rakpartunk építéséül ismert „Nina”, mely erőlködve vitte nagy terhét: a Duna mélyéből kikotort kavics tömeget, mellyel végre is megszüntették a Buki sziget-jellegét; mert ma a szigetre száraz lábbal lehet bemenni, sőt társzekér könnyen juthat be a hat méter széles gáton. Most folyik ciklop-kövekkel való kirakása és a Buki alatt csendessé vált a rohanó víz, a mi passziózó horgászoknak öröme, de a városnak nagy jövődöbél jövedelme is, mert közel egy kilométer hosszú és száz méter széles víztükör a Buki és a váci part között téli kikötő lesz.

Ezek után vízművünk építő cégének munkásai lepték meg a szigetet s ma már erősen folyik a munka és a szigeti gépházat építik. Kő és téglahalmok, hatalmas sóder-tömegek, száz és száz kéz jelzi, hogy ott nagy munka folyik: vízművünk építése.

Kedves olvasó, miután pedig felkeltettük érdeklődésedet a nagyszabású Buki-építkezések iránt, mégis ne tedd be meg-

Dugulás és aranyeres bántalmak, gyomor- és bélzavarok, máj- és lépduzzadás, hát- és derékfájás ellen a természetadta „Ferenc József” keserűviz, naponként többször bevéve, biztos segítséget nyújt. Tudományos megfigyelések beigazolták, hogy a **Ferenc József** viz alhasi megbetegedések eseteiben gyorsan és mindig enyhén hat. Kapható gyógyszerárakban, drogeriákban és fűszerüzletekben.

gondolatlanul lábadat a szigetre, mert kerubok őrzik, mint a paradicsomot. Senki sem léphet a Bukira. Ha nagyon kíváncsi vagy, előbb menj fel a városházara, a vízműépítés vezetőségéhez és ha megbízható vagy, ingyen adnak — belépő jegyet. Mint egy mulatságra. Megéri, mert sok érdekes, szokatlan látványosságban lesz részed.

Térzene vezeti be a fuvózenekar mulatságát

A polgári fuvózenekar és zenekedvelők egyesülete ma este rendezi nyári mulatságát a Lőházban. A népszerű estnek, mint máskor, most is sok résztvevője lesz, mert a rendezőség a táncon kívül számtalan szórakozásról gondoskodott. Lesz kugliverseny, társasjátékok egész sora és tűzijáték. Dél előtt a fuvózenekar a városháza előtt egy órán át térzenét ad.

A Magyar Turista Egyesület Váci Osztálya

által rendezett dalestélyen felülfizettek: Oelsner János 20 P, Hitzigráth Lajos 10 P, Hirmann István 10 P, Tragor Ignác dr. 5 P, Váci Kereskedő Ifjak Egyesülete 4 P, Göllner Hugó 4 P, N. Mancsi 3 P 40 fill., N. N. 2 P 40 fill., N. N. 3 P, Reymeyer Gusztáv, Tomeszkó Mihály, Bartoss István, László Árpád, Stáhl Károly 2—2 P, Dömény József 1 P 60 fill., Perényi István dr. 2 P 40 fill., Andor Károly, Mihalik Lajos 1 P 40 fill., N. N. 1 P 20 fill., Biczó Pál 1 P. Kisebb felülfizetések összege 3 P 10 fill. Az adakozóknak ez uton is hálás köszönetét fejezi ki a Magyar Turista Egyesület Váci Osztályának elnöksége.

I. osztályú csapat jön Vádra

A közönség kis érdeklődése miatt egyesületeink ezideig nem rendeztek jobb képességű csapatokkal mérkőzést. A VSE — remélve, hogy az érdeklődés nagyobb lesz — vasárnapra a budapesti I. osztályú bajnokságban igen előkelő helyezést elérő MÁV Gépgyári SK. I. csapatát látja vendégül. A mérkőzés a pokolfürdői pályán lesz d. u. 1/6 órai kezdettel, előzőleg a VTE játszik budapesti ellenféllel.

Szíves tudomására adom Vác város igen tisztelt közönségének, hogy Constantín-téri virágos boltomat eladtam és egyelőre lakásomon dolgozom. A legizlésebb, modern kivitelű

**koszorúkat, csokrokat,
menyasszonyi fej- és**

A város közgyűlése 1912. június 15-én a vízvezetéki elő tervet elfogadta. Utasította a pénzügyi bizottságot a szükséges fedezet biztosításáról gondoskodjék, egyben a terveket felülvizsgálat céljából felterjesztette a Belügyminisztériumba. A Belügyminisztérium még abban az évben felülvizsgálta a terveket, s azokat a következő módosításokkal hagyta jóvá:

- árvízvédelmi okokból a 21 kút köré 2 m magas töltést kell emelni,
- a 200 mm átmérőjű vezeték helyett 175, a 150 mm átmérőjű helyett pedig 120 mm átmérőjű vezeték alkalmazása elegendő,
- a főnyomócsövet a Buki – szigetet a parttal összekötő gátban kell elhelyezni.

A tervek tehát 1912-ben elkészültek, felülvizsgálták, elfogadták, a megvalósulást azonban még sokáig késleltették az első világháború és azt követő időszak eseményei. A város közgyűlése végre 1923-ban úgy határozott, hogy a vízvezeték ügyét meg kell oldani, a város minden jövedelmét le kell kötni e célra. E határozat eredményeként a Kármán és Fazekas cég tett ugyan ajánlatot, de annak túlzó üzletiessége miatt

Dr. Csányi László akkori polgármester (1921 – 1924 között a város polgármestere) más megoldás után nézett. A konszolidálódó magyar gazdaság felkeltette a külföldi tőke érdeklődését, s a magyar városoknak módjuk nyílt kölcsön igénybevételére. Ennek keretében a Speyer Bankház 10 millió dolláros kölcsönt folyósított a városok részére. A Pénzügyminisztérium e célra, életre hívott bíráló bizottsága a váci vízvezeték építésére 200 000 dollárt utalványozott, amelyet 1926 januárjában kapott meg a város. A vízművel kapcsolatosan felmerült kérdések tisztázására 1926 áprilisában **dr. Farkas Kálmán** népjóléti minisztériumi államtitkár vezetésével az érintett szakemberek – egyes részletkérdéseken túlmenően – abban állapodtak meg, hogy egyelőre napi 2500 köbméter vízfogyasztást kielégítő vízvezeték megépítése után néhány évvel kerüljön sor. A vízvezeték megépítésére a fedezet tehát rendelkezésre állt. A polgármester megbízta Zarka Elemér mérnököt, hogy a már elkészült terveket a Népjóléti Minisztérium észrevételeinek megfelelően dolgozza át és a kivitelezéshez szükséges terveket két hónapon belül nyújtsa be. A vízmű kiviteli terveit a tervező az előírt határidőben benyújtotta. A kiviteli terveket versenytárgyalások követték, amelyeken a kutak fúrására **Hinternitz István** 38 ezer pengő, a feltöltési és meder elzáró gát építési munkálataira az **Egyesült Építési és hajózási Részvénytársaság** 148 ezer pengő vállalási összegű ajánlatait fogadták el. A vízmű megépítésére vonatkozó versenytárgyalást 1927. május 25-én tartották meg.

A munkákat 9 csoportra (betonmunkák és azok tartozékai, magasépítési munkák, gépészeti berendezések, öntöttvas csövek és csőidomok szállítása, csőfektetési és szerelési munkák, vízállásmutató berendezések szállítása és szerelése, vízmérő próbaállomás berendezésének szállítása és szerelése, kovács és lakatosműhely berendezés szállítása és szerelése) bontották. A versenytárgyalásra 29 ajánlat érkezett. Az előírányzat szerint 1 325 000 pengővel szemben a legolcsóbb a Kármán, Farkas és Cyklop építő cégé (1 648 414 pengő), a legmagasabb a Palatinus Részvénytársaságé (2 158 426 pengő) volt.

A júniusi közgyűlés felhatalmazta a polgármestert, hogy a kivitelezési szerződést a legolcsóbb ajánlattevővel kösse meg, azzal a feltétellel, hogy a vízműnek 1927. december 1-re kell elkészülnie és négyheti próbaüzemelés után a végleges átadás határideje pedig 1927. december 31. A kivitelezés a megbízások kiadása után haladéktalanul meg is indult. Ennek során a 15 kút fúrása 1927. július 15-én fejeződött be és azonnal megkezdték az 1000 órás próbaszivattyúzást.

A kivitelezés következő lényeges dátuma 1927. július 20., ekkor fektették le az első csöveket a volt Curia szálló (a mai csokizó, kávézó) előtt. a leszállított csövek minősége sajnos nem bizonyult megfelelőnek, ami azután a csőfektetésben késedelmet okozott.

Időközben döntés született arról is, hogy a vízfogyasztást mérni kell. Az 1800 db vízmérő leszállítására a Magyar Fém-és Lámpaárugyár kapott megbízást 67 000 pengő vállalási összeggel.

A csőszállításban jelentkezett nehézségek miatt az év végi határidő tarthatatlanná vált és így azután **1928. január 28-án délelőtt 11 óra 30 perckor** futott be az első víz az elkészült csőhálózatba és négy óra alatt töltötte fel azt. Teljesült tehát a város lakosságának vágya.

A hosszú évtizedeken át annyira várt, egészséges és jó ivóvizet szolgáltató vízmű elkészült.

A kivitelezés mellett még egy fontos feladat megoldásáról kellett gondoskodni. a szükséges fedezetet biztosítani az építkezésre kapott kölcsön visszafizetéséhez és az üzemeltetéshez. Mivel a vízmű üzembe helyezése 1928. március elsejére volt várható, a város közgyűlése 1928. február 17-én ellenszavazat nélküli határozatában a víz díját a következők szerint szabályozta:

1928, március 01-től minden érintett ingatlantulajdonosnak vízvezetéki alapidjat kell fizetni az ingatlan fronthossza után.

Ennek mértéke:

- az I. övezetben 2,30
- a II. övezetben 1,90
- a III. övezetben 1,60
- a IV. övezetben 1,30 pengő/méter.

Általános vízfogyasztási díjat ugyancsak évenként kell fizetni:

- előszobáért 8
- szobáért 15
- cselédszobáért 8
- fürdőszobáért 15
- mosókonyháért 15
- WC-ért 15
- üzletért 15
- műhelyért 15
- raktárért 12
- istállóért, garázsért 6
- nagy állatért 10
- kociért, szekérért 10
- hintóért, autóért 15 pengőt.

A nagyobb vízfogyasztással járó ipari és üzemi helyiségek után az átalánydíj 2 – 5-szörösét kell fizetni. A IV. övezetben közutak lesznek, itt az átalánydíjnak a felét kell fizetni. A közintézmények a tényleges fogyasztás szerint köbméterenként 0,50 pengőt fizetnek.

A vízmérő használatáért a vezeték átmérőjétől függően 8 - 60 pengő fizetendő.

A vízvezeték bekötési díja 42 pengő.

Ezen kívül fizetni kell a magánvezetékek felülvizsgálatáért is.

Amikor a vízdíjakat az érintett tulajdonosokkal írásban is közölték, nagy lett a felháborodás főként a kis-váci gazdák részéről. Hosszas vita után a város közgyűlése elfogadta, hogy igáskocsik és istállók után nem legyen vízdíj, de ezekre kivetett vízdíjat másként kell pótolni, hogy a kölcsön törlesztési összege biztosítható legyen. Támadták a vízdíj megállapított mértékét azzal is, hogy a bevétel jóval meghaladja a szükséges kiadásokat és így túlzott jövedelem keletkezik.

Dr. Krakker Kálmán polgármester 1924–1935 között

A város polgármestere — **dr. Krakker Kálmán** (1924 – 1935 között volt polgármester) — a VÁCI HÍRLAP -ban adta meg a választ a panaszra. A vízmű várható 2 141 440 pengő építési költségéből kiindulva közölte, hogy a kiadások összege:

- építés költségeinek évi annuitása (törlesztése) 228 000 pengő
- üzemi költségek: 111 500 pengő
- üzemfenntartási költségek: 31 500 pengő
- behajthatatlan költségek: 20 157 pengő

Összesen: 391 157 pengő

A bevételek összege:

- a vízvezetéki alapidj: 47 728 méter fronthossz után: 88 861 67 pengő
- általános vízfogyasztási díjak: 215 325 50 pengő
- ipari és túlfogyasztás: 10 500 pengő
- bekapcsolási díjak: 64 470 pengő
- vízóra használati díjak: 12 000 pengő

Összesen: 391 157 17 pengő

Ezzel a feltárással kívánta a polgármester bizonyítani a kivetett vízdíjak realitását.

Ilyen előzmények mellett foglalkozott a Pest vármegye törvényhatóságának közgyűlése a város által megalkotott vízvezetéki szabályrendelettel és terjesztette fel jóváhagyásra a Belügyminisztériumba.

A felmerült sok nehézség leküzdése után befejeződött a vízmű kivitelezésének hatalmas munkája és **1928. október 21-én** méltó keretek közepette avatták fel a város egészségét biztosító és további fejlődésének alapját képező vízművet.

Dél előtt 11 órakor díszközgyűlést tartott a város képviselő testülete. Ezen, az érintett minisztériumok képviselői mellett, a helyi közelet személyiségei és a közintézmények helyi vezetői is megjelentek. Dr. Krakker Kálmán polgármester ismertette a víz kutatás nehézségeit, beszámolt a vízmű építéséről, majd **dr. Kestler István**, a képviselő testület tagja hozzászólásában kijelentette:

„..... büszkék vagyunk a nagy áldozatokat megkövetelő, de a város életében szinte legnagyobb jelentőségű, kitűnő új vízművünkre, és ha ma még vannak is néhányan, akik nem örvendenek velünk egyformán, eljön az az idő, amikor a város lakossága kivétel nélkül ad igazat polgármesterének a vízmű megépítéséért, mert vízmű nélkül nincs haladás.”

A díszközgyűlés után az ünnepség résztvevői megtekintették a vízműnek mind a Buki-szigeten, mind pedig deákváron levő létesítményeit. Közben a Bakteriológiai Intézet a város, különböző pontjain vízmintát vett a vízvezetékből és azt mindenütt egészségre ártalmatlannak találta. Szükségesnek tartotta azonban, hogy három havonként a vizsgálatot megismételjék. 1929 szeptemberében lezáródott a vízmű építésének végelszámolása.

Ennek eredménye:

- kútépítés: 33 509 40 pengő
- gátépítés: 151 399 41 pengő
- vízmű építés: 1 745 770 18 pengő
- Pótmunkák (deákvári vízvezeték, stb): 153 431 pengő
- vízmérők: 63 023 80 pengő
- előmunkálatok: 79 637 00 pengő
- tervezés: 104.354,81 pengő

A vízépítés összköltsége: 2 330 80891 pengő.

A végelszámolást a városi közgyűlés — az ellenzék kisebbségben maradása mellett — elfogadta. Az első teljes — 1929. — évi vízfogyasztás 476 593,3 köbméter volt. Az egy főre eső vízfogyasztás jóval az eredetileg tervezett 100 l/fő alatt maradt, csupán 65,28 l/fő volt.

A napi 2500 köbméter vízfogyasztásra tervezett vízmű feladatát hosszabb ideig teljesíteni tudta, mert csupán a lakosság vízigényét kellett kielégíteni, ipari fogyasztás nem is volt, egyedül a vasút kapcsolt rá a vízvezetékre. De, már 1931 júliusában megtörtént, hogy a napi vízfogyasztás 3500 köbméterre emelkedett, vagyis egy főre már 200 liter vízfogyasztás jutott.

Az 1928. évi 342 627 köbméter vízfogyasztás 10 év múlva szinte megkétszereződött (627 190 köbméterre), s 1942-ben már 721 424 köbméterre emelkedett.

- 1929-ben 476 464 m³
- 1930-ban 513 829 m³
- 1931-ben 536 164 m³
- 1932-ben 531 859 m³
- 1933-ban 559 728 m³
- 1934-ben 619 029 köbméter volt a fogyasztás.

A napi csúcsfogyasztás biztosítása érdekében elkerülhetetlenné vált további kutak fúrása. A meglevő kutak egyenes meghosszabbításában újabb 15 kutat fúrtak, a vízkivétel zavartalan biztosítására az eddigi csőalagutat 110 m-rel meghosszabbították. A kutak teljesítőképessége elérte a napi 2500 köbmétert. A gépi berendezést ugyancsak bővíteni kellett. A budapesti Zsigmondy Béla Rt. kivitelezésében az építési költség 216 733 pengő, a gépi berendezés költsége pedig 4763 pengő volt. A vízfogyasztás 1943-ban tovább növekedett 758 065 köbméterre.

Forrás: u.a. mint az első részben

Fotók: csőfektetés, vízmű átadása, dr. Krakker Kálmán polgármester

/Következik a III. rész: Az első igazgató!/